

"Edirne'de Kültür ve Sanat"

**Ender
Bilar**

www.enderbilar.com

UNESCO DÜNYA MİRASI BİR KENTTE KENTLİ OLABİLMEK: EDİRNE -3

Edirne'nin tarihsel süreçte yaşadığı doğum, ölüm ve göçlere bağlı olarak nüfus yapısındaki değişim, kentin tarihsel kimliğiyle kurduğu bağın zayıflama riskini de doğurmaktadır. Bu durum, gelenek, görenek ve yerel değerlerin kent halkının günlük yaşamındaki görünürlüğünü ve sürekliliğini de azaltacaktır. Özellikle sözlü kültürün yeni kuşaklara aktarılma riskini de artırmaktadır.

Göçlerle birlikte kente yerleşen farklı kökenlere sahip grupların hemşehri dernekleri etrafında örgütlenmesi, kentle kurulan aidiyet ilişkisinin zayıflamasına yol açma potansiyelini de taşımaktadır. Bu durum, kültürel bağların büyük ölçüde köken mekâna yönelmesi olasılığını da güçlendirmektedir. Söz konusu dernekleşmeler bireylerin kültürel süreklilik arayışına yanıt verse de, Edirne'de kent kültürünün bütünlüşmesini zorlaştırabilecek ve paralel sosyal ve kültürel alanların oluşması riskini barındırabilecek bir yapı ortaya koyabileceklerdir.

Bu nedenle kentte yaşanan göç süreciyle birlikte kimlik ve kültür dönüşürken, kültürel mirasın geleceğe aktarılma sürecinin nasıl yönetildiği de önemli bir konu haline gelmektedir.

Kentler sadece insanların bir arada yaşadığı fiziksel mekanlar değildir. Aynı zamanda günlük hayatlarındaki davranışları ve düşünce biçimleri, politik tercihleri, sosyal ilişkile-

ri gibi kente özgü sosyal, siyasal ve kültürel özellikleri barındırır. Bunun yanında kentlerin mimarisi, estetik anlayışı, ölçeği ve yaşam hızı da onları diğer kentlerden ayırmaktadır.¹

Bu bağlamda asıl önemli olan, kentte yaşayan bireylerin aynı kültürel değerlere sahip olması değil, kent kültürünü ve kentlilik bilincini paylaşabilmesidir. Kentlilik bilinci, kente göç eden ya da kentte yaşayan bireylerin zaman içinde kentsel yaşama uyum sağlayarak geliştirdiği aidiyet duygusunu ifade etmektedir.² İnsanlar, kırsal alanlarda farklı ekonomik ve sosyo-kültürel yaşam biçimine sahiptir. Dolayısıyla kültürel mirasın korunması yalnızca fiziksel yapıların muhafazasıyla sınırlı kalmamalıdır. Yaşayan kültürün, toplumsal ve mekânsal bellekle birlikte ele alınması ve kentli aidiyetini kapsayan bütüncül bir yaklaşım benimsemelidir.

Traklardan Bizans İmparatorluğu'na, Bizans İmparatorluğu'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan da Türkiye Cumhuriyeti dönemine uzanan süreçte Edirne; mimari, kültürel ve sanatsal değerleriyle tarihsel gelişim sürecinde şekillenen zengin kültürel mirasını günümüze kadar taşımayı büyük ölçüde başarmıştır.

Edirne, yalnızca farklı uygarlıkların egemenlik kurduğu bir coğrafya değil; her dönemin kendinden önceki mirası dönüştürerek yaşattığı nadir kentlerden biri olmuştur. Trak

yerleşimlerinden Roma ve Bizans'ın sınır ve geçiş kenti kimliğine, oradan Osmanlı'nın başkentlik tecrübesine uzanan süreç, kenti farklı uygarlıklara ev sahipliği yapan bir şehri hâline getirmiştir.³ Bu yapı, mimaride anıtsallık, kent dokusunda süreklilik ve kültürel bellekte derinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihsel ve kültürel birikim, Edirne'nin mirasını yalnızca yerel ölçekte değil, uluslararası kültürel koruma anlayışı içinde de önemli bir konuma taşımıştır.⁴

Bu mirasın bir sonucu olarak Edirne, günümüzde UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne dört eserini kaydetmiş ayrıca iki eserini de aday listeye dâhil ettirmiştir. Kentlerin kültür turizmi açısından en önemli unsurlarından biri olan kültürel miras, bir yandan kentlerin kimliğini, imge ve simgelerini belirlerken, diğer yandan turizm potansiyelini artırarak kent halkı için önemli bir ekonomik kaynak oluşturmaktadır.

Türkiye'de erken Cumhuriyet Dönemi'nde milli mimari anlayışı iki dönemde ele alınmıştır. 1900-1930 yılları arasında etkili olan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, Osmanlı ve Selçuklu mimarisini temel alan "milli üslup" yaklaşımını savunmuş ve bu süreçte Osmanlı'nın farklı kültürlerden oluşan kimliği ile yeni Türk kimliği arasında bir karşıtlık ortaya çıkmıştır. 1930-1950 yılları arasındaki İkinci Ulusal Mimarlık Akımı ise fonksiyonellik ve rasyonelliği ön plana çıkararak hızlı ve ekonomik yapım yöntemlerini benimsemiş, yabancı mimarların da etkisiyle daha sade, geometrik ve süslemelerden uzak bir mimari anlayış geliştirmiştir.⁵

Edirne'de de bu süreci gözlemlemek mümkündür. Kentin ilk şehirleşme hareketleri kale dışında gerçekleşirken, imaretler, külliye, camiler, hamamlar ve medreseler dönemin mimari özelliklerini yansıtan ilk yapılar olarak kent dokusunun oluşumunda önemli rol oynamıştır. Bu yapılar, Osmanlı kültürünün, iktidar ilişkilerinin ve dinsel yaşamın mekân aracılığıyla yeniden üretimini simgeleyen toplumsal temsil alanları niteliğindedir.⁶

Cumhuriyet döneminde kentleşme politikaları 1930'dan itibaren çıkarılan yasalarla planlı hale getirilmeye çalışılmış, ancak planlı eksikliği, bütçe sorunları ve yerel yönetim yetersizlikleri nedeniyle birçok proje uygulanamamıştır. Edirne'de Umumi Müfettiş Kazım Dirik öncülüğünde turizm, endüstri ve ulaşım stratejileri geliştirilmiş; otel, gar, gazino gibi yapılarla turizm desteklenmiş, sanayi

tesisleriyle İstanbul'a bağımlılık azalmış ve ulaşım ağlarının güçlenmesi kentin gelişimini hızlandırmıştır.⁷

Edirne'nin Cumhuriyet sonrası imar planları, 1931 yılında ilk olarak mimar Burhan Arif den sonra 1937 yılında Prof. Egli ve 1951 yılında da Gündüz Özdeş tarafından hazırlanan⁸ kente ait imar planları düzenlenerek haritalar üzerinde belirlenmiştir.

Edirne'nin imar planlarıyla ilgili olarak 1934 yılında Belediye encümeninin almış olduğu kararlar şunlar olmuştur; 1- Merkezi Selimiye Camii olmak üzere Köprübaşı-Selimiye, İstanbul Yolu-Selimiye, Saraçhanebaşı-Selimiye ve Gazimihal-Selimiye Caddelerinin açılması, 2- Abacılar başına Üç Şerefeli ile Darülfünun parkı arasındaki sahanın (Cumhuriyet Meydanı) itti haz⁹ edilmek üzere istimlak, 3- Mihveri Selimiye Kubbesinin alemleri olmak üzere çevrilecek 13 metrelik daire dahilindeki ev ve arsaların mezkûr eserin meydana çıkması için keza istimlak, 4- Bunlara ait haritaların belediye encümenine tevdi için keyfiyetin heyeti fenniye havale, 5- Belediye'nin mali vaziyeti nazarı itibara alınarak evvel emirde köprübaşı-Selimiye caddesinin 100 metre genişliğinde ve (Cumhuriyet Meydanı) itti haz olunacak Üç Şerefeli ile Darülfünun parkı arasındaki sahanın istimlak muamelesinin icrası¹⁰ olarak belirlenmiştir. Belediye encümeninden geçen bu kararlar Edirne

imar planının ana hatlarını çizmiştir.

Sonuçta Edirne'nin imar planının Profesör Egli tarafından yapılacağı Atatürk'ün onayı ile 1 Eylül 1937 tarihli kararnamede kesinlik kazanmıştır. Bu doğrultuda Prof. Earnst Arnold Egli davet edilerek Edirne'nin imar planları üzerinde çalışmalara başlanmıştır.¹¹

Devamı Var...

Kaynaklar:

- 1- Kaya, Erol (2007) Kentleşme ve Kentleşme.-İstanbul: Okutan yayınları, s.35
- 2- Özkök, Mete Korhan; Yenen, Zekiye (2023). Pietro Del Massaio'nun Planına Göre 15. Yüzyılda Edirne'nin Kentsel Mekân Değerlendirmesi. Belleten, 87(0), 853-888.
- 3- Gökbilgin, M. T. (1994). Edirne. TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt:10, ss.:425-431
- 4- Eyice, Semavi (1994) Edirne. TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt:10, ss.:431-442
- 5- Çubukçu, Emre (2021) Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarisinde Ulusal Kimlik Arayışı: Ankara'daki Kamu Yapıları.- Kültür Araştırmaları Dergisi, 2021, 9: s.363.
- 6- Velet, Ayşe Değerli; Yavuzcan, Gaye (2025) . Bizans'tan Osmanlı'ya Kentsel Dönüşüm ve İktidar-Mekân İlişkisi: İstefe Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 35, 1, s.328.
- 7- Göksen, Tuğba Yüce (2017) Erken Cumhuriyet Döneminde Edirne'de Kentsel Gelişim.- Edirne: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, s.122.
- 8- Yaş, Hakan; Çetin, Can (2019) Edirne'nin Kentsel Genişlemesinin İmar Planları Üzerinden İncelenmesi, Kentleşme ve Yerleşme sürecinde Edirne monografisi kitabın içinde s.134 (Editörler: Mahmut Güler, Seyhan Bilir Güler).-İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları, s.304.
- 9- İttihaz: Kabul etmek, Benimsemek.
- 10- Edirne Milli Gazete (1934) Edirne'nin imarına doğru, 28 Haziran 1934, Yıl:2, Sayı:522, sf.1-2
- 11- Akansel,Sennur (2023) Edirne'de Mimari ve Sanat Tarihi -Edirne'nin Kentsel Gelişiminde İmar Planlarının Rolü, Edirne Araştırmaları kitabı içinde, s.:308. (Editörler:Yüksel Topaloğlu, Metin Ünver):Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları No:306.,s.662.

Yenigün
edirneyenigun@hotmail.com
edirneyenigun@gmail.com
GAZETECİLİK VE MATBAACILIK

YEREL SÜRELİ YAYIN

Kuruluş: 5 Mayıs 2005

Kurucusu ve Sahibi:

Hasan Tahsin ERYONAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Tarik ERYONAR

Haber Editörü

Özgür ORHAN

Tarih: 5 ŞUBAT 2026 Sayı:6219

UETS adresi: 15602-06750-41933

Baskı, Yönetim, Yazışma Adresi:

Yenigün Ofset Gazete ve Matbaa Tesisleri

Çavuşbey Mahallesi Mumcular Sokak (Makedonya Kulesi Karşısı) No. 16/B EDİRNE

Tel: 0 (284) 213 51 82

WHATSAPP İHBAR HATTI: 0 541 225 27 57

İrtibat Bürosu:

Sabuni Mahallesi Bedesten Dış Dükkanlar No: 5 EDİRNE

Tel: 0 (284) 225 27 57 Tel./Fax: 0 (284) 214 33 31

Yıllık Abone Bedeli:5000 TL. - Şehirdışı Abone Bedeli:7500 TL. -

Resmi İlanlar Sütun cm:232 TL. - Zayı İlanı 300 TL.

Fiyatı 10 TL. - Eski gazete satış bedeli 20 TL - Fiyatlara KDV dahil değildir.

Renkli basılmasını istediğiniz özel ilan ve reklamlar pazarlığa tabidir.

GAZETEMİZDE YAYINLANAN YAZILARIN SORUMLULUĞU YAZARLARINA AİTTİR.

www.edirneyenigun.com

NÖBETÇİ

ECZANE

EDİRNE

KORAY ECZANESİ

SABUNI MAH.YENİ ÇARŞI NO:21
TEL: 2842126329

EDİRNE ECZANESİ

ABDURRAHMAN MAH. TARLAKAPI CAD. NO:36 EDİRNE
TEL: 0284 336 00 22

EZGİ ENGİN ECZANESİ

ZÜBEYDE HANIM PARKI İLERSİ
TEL: 0284 213 25 47